

Ouderparticipatie gezonde leefstijl

Determinantenanalyse naar ouderparticipatie bij gezonde leefstijlactiviteiten op de basisschool.

Universiteit Utrecht

Renée Nonnekes

3012956

Juni 2011

Universiteit Utrecht

Departement pedagogische en onderwijskundige wetenschappen

Master Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken

Thesisbegeleider: Ir. M.A.J.G. de Jong

Thesisdocent: Drs. P.L.M. Baar

Abstract

The aim of this study was to find out what intentions and beneficial factors and barriers influence parent involvement in health (activity and nutrition) activities at school. In order to reach this aim a qualitative determinants analysis was completed. 12 parents and 5 teachers were in-depth interviewed for this study. The results showed that parents make no difference between participating in health activities or other activities. Parents say they think health is important and should be paid attention to in school. Teachers agree with this, but they think health doesn't have priority over other subjects such as nature. Parents and teachers identified work and the time when the activity takes place as the biggest barriers. They also experience a few beneficial factors, it is important that the school sends a positive message to the parents, the activities need to be fun and stimulating for the parents and the atmosphere in school needs to be open so that parent feel welcome. It was recommended that school needs to decide the way to ask parents to participate in school. Personal communication works the best, but also takes a lot of time. It is also important that school discovers at what times most parents are available to participate and organize the activities at those times. And finally school needs to take advantage of the beneficial factors.

Key words: Parent involvement, health activities, primary school

Inleiding

Wereldwijd groeit de prevalentie van overgewicht en obesitas bij kinderen. In 1990 had 4,2 procent van de kinderen in de leeftijd van 0 tot 5 overgewicht, in 2010 is dit percentage gestegen tot 6,7 (De Onis, Blössner & Borghi 2010). Ook in Nederland is overgewicht een steeds groter wordend probleem. Het aantal kinderen met overgewicht heeft zich in de laatste 20 jaar verdubbeld (TNO, 2010). In de leeftijd van 2 tot 21 jaar heeft 14,9 procent van de Nederlandse meisjes en de 13,2 procent van de Nederlandse jongens last van overgewicht (TNO, 2010).

Overgewicht ontstaat in het algemeen als er meer energie wordt ingenomen door middel van voeding dan dat er wordt verbruikt door middel van beweging. De inname en het verbruik van energie behoort in balans te zijn. Als een persoon minder verbruikt dan dat hij inneemt, wordt er gesproken van een positieve energiebalans. Een langdurige positieve energiebalans leidt tot gewichtstoename en overgewicht (Dehghan, Akhtar- Danesh & Merchant, 2005; Hill, Wyatt, Reed & Peters, 2003; Van den Berg, Scholtens, Wijga, Verschuren & Boer, 2006; World Health Organization, 2006). Waar eerst gedacht werd dat overgewicht een probleem was met enkel individuele verantwoordelijkheid, wordt nu steeds meer het belang van de omgeving aangegeven. Deze lijkt ook een rol te spelen in het stijgende overgewicht. De omgeving is obesogeen; dit houdt in dat deze zo georganiseerd is dat energie-inname wordt bevorderd en energieverbruik wordt belemmerd (Hill et al., 2003; Rütten, 2009). Omdat veranderingen in de genepool zo langzaam plaatsvinden, is het meer aannemelijk de toename in overgewicht bij kinderen te wijten aan veranderingen in de omgeving (Ritchie, Ivey & Woodward-Lopez, 2003).

Overgewicht zorgt voor zowel fysieke als psychische problemen bij kinderen. Zo hebben kinderen met overgewicht een verhoogde kans op diabetes, onvruchtbaarheid, hart- en vaatziekten, kanker en een verhoogde bloeddruk (Daniels et al., 2005; World Health Organization, 2006). De psychische problemen die overgewicht kunnen veroorzaken, zijn bijvoorbeeld depressie, maar ook een gebrek aan zelfvertrouwen (Daniels et al., 2005). Als kinderen dit op een jonge leeftijd ontwikkelen, kan dit gevolgen hebben voor de rest van hun leven. Het kan leiden tot beperkingen in het dagelijkse leven en zelfs tot vroegtijdig overlijden (World Health Organization, 2006).

Naast de problemen die obesitas de betreffende mensen zelf oplevert, kost het de maatschappij bovendien veel geld door hoge ziektekosten en ziekteverzuim.

Ouderlijke invloed op een gezond voeding- en beweegpatroon van kinderen

Er zijn meerdere factoren die invloed hebben op de ontwikkeling van overgewicht, zowel genetische als omgevingsfactoren spelen dus een rol (Dehghan, Akhtar- Danesh & Merchant, 2005; Ichihara & Yamada, 2008; Snethen, Broome & Cashin 2006). In een klein aantal gevallen is overgewicht te wijten aan een genetische of medische oorzaak. Vaak is het echter toe te schrijven aan leefstijl en omgeving (Dehghan et al., 2005). Dit komt door een obesogene omgeving (Hill et al.,

2003; Rutten, 2009) en een goed voorbeeld hiervan is dat kinderen niet meer naar school fietsen omdat ouders de wegen naar school onveilig vinden.

Kinderen met één of twee ouders met overgewicht hebben zelf ook een grotere kans op overgewicht. Daarbij spelen niet alleen de genen een rol, maar ook de voeding- en beweggewoonten die ouders meegeven en leren aan hun kinderen (Branca, Nikogosian & Lobstein, 2006). Overeenkomsten in de familie wat betreft eetpatroon, bijvoorbeeld voorkeur van smaak en eten en hongergevoel, lijken genetisch te zijn bepaald. In onderzoek is er echter nog geen genetische verklaring gevonden voor overeenkomsten in eetpatroon binnen families. Het lijkt er sterker op dat kinderen gewoonten 'erven' van hun ouders (Davison & Birch, 2001). Ouders hebben invloed op het gewicht en de gezondheid van hun kinderen door de invloed die zij hebben op voeding en beweging van hun kinderen. Ze hebben invloed op wat hun kinderen eten doordat zij bepalen wat voor een voeding er thuis beschikbaar is (Birch & Krahnstoever Davison, 2001; Koplan, Liverman & Kraak, 2005). Naast de beschikbaarheid is het ook van belang hoe volhardend ouders in het blijven aanbieden van voeding dat het kind in eerste instantie niet wil eten (Birch & Krahnstoever Davison, 2001). Maar alleen aanbieden van voeding is niet genoeg. Kinderen blijken eerder geneigd te zijn eten dat ze niet kennen te proeven als ze hun ouders dit zien eten (Harper & Sanders, 1975). Hieruit blijkt dat de ouders belangrijke rolmodellen zijn voor hun kinderen wat betreft een gezonde leefstijl. Het is niet genoeg om alleen door middel van regels het kind gezonde keuzes te laten maken (Branca et al., 2006; Fisher, Mitchell, Smiciklas-Wright & Birch, 2002; Golan, 2006; Moore et al., 1991). Het voorbeeld van een ouder die gezond eet is belangrijker. Ouders die bijvoorbeeld meer groenten en fruit eten hebben ook kinderen die meer groenten en fruit eten. Terwijl als de ouders zelf weinig groenten en fruit eten, maar hun kind wel onder druk zetten om meer groenten en fruit te eten, blijkt dit niet te werken (Fisher et al., 2002). Voor beweging blijkt hetzelfde principe van kracht te zijn. De kans dat een kind actief is, is zes keer groter als beide ouders actief zijn dan als beide ouders niet actief zijn (Moore et al., 1991).

De manier waarop een maaltijd wordt genuttigd, heeft ook invloed op gewicht. Kinderen die niet vaak gezamenlijk met de hele familie eten en/of eten terwijl ze televisie kijken, hebben een grotere kans op overgewicht dan kinderen die dat niet doen. Ouders zijn verantwoordelijk voor hoe het gezin en dus de kinderen hun maaltijden nuttigen (Branca et al., 2006) en voor de regels die gesteld worden voor bijvoorbeeld voeding, beweging, televisie en computertijd (Koplan et al., 2005).

GGD IJsselland

In Nederland hebben gemeenten de wettelijke taak om de gezondheid van hun inwoners te bevorderen en beschermen tegen ziekten. Deze taak is neergelegd bij de GGD. GGD IJsselland is de opdrachtgever van dit onderzoek. Zij bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van 520.000 inwoners in elf gemeenten in de regio: Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle. Een taak van de GGD is het

bevorderen van een gezonde leefstijl bij de inwoners van de regio. Een gezonde leefstijl bestaat uit een aantal aspecten, namelijk voeding, beweging, weerbaarheid, alcohol, drugs, seksuele gezondheid en mondgezondheid. In regio IJsselland werkt de GGD samen met thuiszorgorganisaties, verslavingszorg, GGZ en sportservices aan de bevordering van een gezonde leefstijl. Dit wordt onder andere gedaan door het inzetten van preventieve interventies. Doordat overgewicht een steeds groter probleem is (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2007; De Onis, Blössner & Borghi, 2010) zijn er ook steeds meer interventies gekomen die zich richten op een voeding en beweging (Gezonde HAP&STAP Vierdaagse, n.d.; Over IK Lekker fit!?', n.d).

In de regio IJsselland is overgewicht een probleem dat veel aandacht krijgt. Uit een monitor voor kinderen van 0 tot 12 jaar, ingevuld door hun ouders, komt naar voren dat in de regio IJsselland 11 procent van de kinderen van 2 tot 12 jaar in meer of mindere mate overgewicht heeft (GGD IJsselland, 2010). Er zijn van deze leeftijdscategorie wel landelijke cijfers bekend, maar niet in de leeftijdscategorie van 2 tot 12 jaar. Daarom kunnen ze niet gebruikt worden om te vergelijken. In de leeftijdscategorie 2 tot 8 jaar heeft 14,5 procent van de kinderen in meer of mindere mate overgewicht (RIVM, 2010). In de regio IJsselland draait een aantal leefstijl interventies in het basisonderwijs. De twee belangrijkste zijn de 'Gezonde HAP&STAP Vierdaagse' en 'Ik Lekker fit!?' (Gezonde HAP&STAP Vierdaagse, n.d.; 'Over IK Lekker fit!?', n.d.).

Recentelijk zijn signalen uit het werkveld gekomen dat de ouderparticipatie bij 'IK Lekker fit!?' laag is. Uit onderzoek van Rehorst (2010) blijkt het dat ouders überhaupt moeilijk te benaderen zijn als het gaat om advies op het gebied van gezonde voeding van hun kind. En ook scholen kunnen ouders moeilijk bereiken om te participeren in de interventie. Terwijl dit bij interventies als 'IK Lekker fit!?' een belangrijke rol speelt (Over IK Lekker fit!?', n.d) en uit de literatuur is gebleken dat als ouders participeren bij een leefstijl interventie dit de effectiviteit vergroot (Bautista-Castan, Doreste & Serra-Majem, 2004; Golan, Weizman, Apter & Fainaru, 1998; Golley, Hendrie, Slater, & Corsini, 2011). Zoals eerder aangegeven, spelen ouders een belangrijke rol in de opvoeding van het kind van voeding en beweging (Birch & Krahnstoever Davison, 2001; Branca et al., 2006; Davison & Birch, 2001; Harper & Sanders, 1975; Koplan et al., 2005; Fisher et al., 2002; Golan, 2006; Moore et al., 1991). Het is dus van groot belang dat de ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op school goed verloopt. Daarom is dit onderzoek gericht op deze ouderbetrokkenheid.

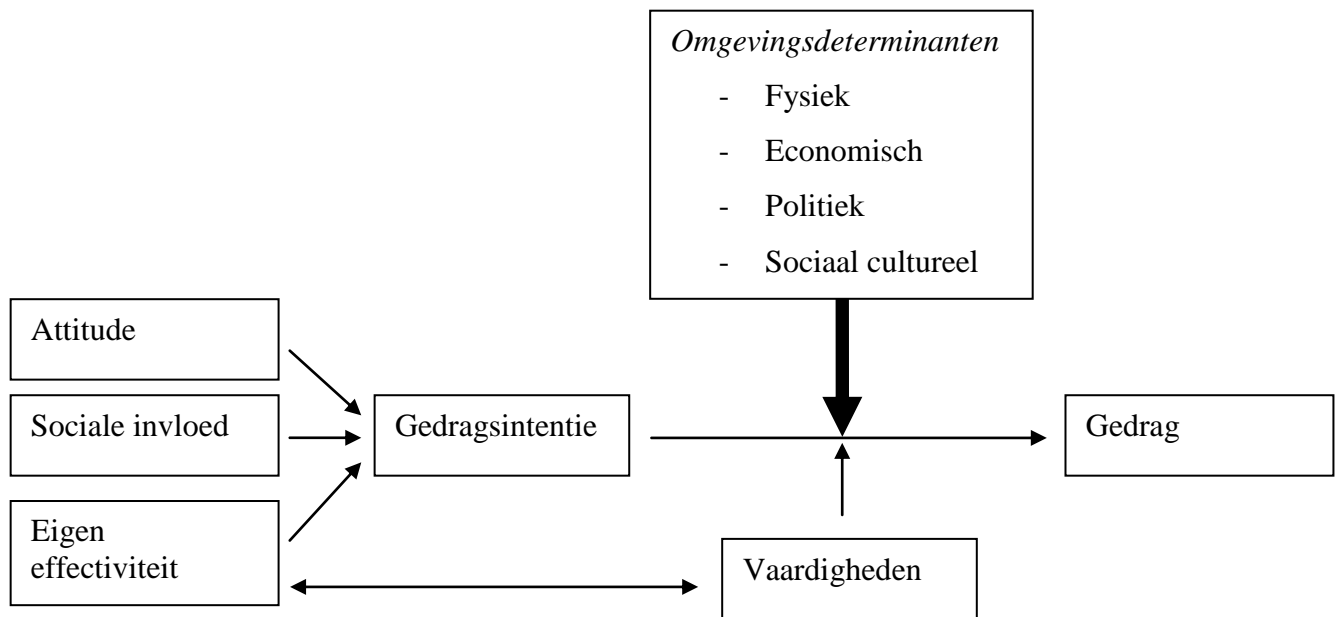
Doelstellingen onderzoek

Het algemene doel van dit explorerende onderzoek was inzicht krijgen in de intenties en de bevorderende en belemmerende omgevingsfactoren van ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten in het basisonderwijs, zodat er concrete aandachtspunten geformuleerd kunnen worden voor de verbetering van ouderparticipatie op scholen. Ook zal er gekeken worden naar hoe dit gebruikt kan worden ter verbetering van leefstijlinterventies die momenteel draaien in regio IJsselland. Dit is

van belang voor het slagen van interventies met een oudercomponent in de toekomst. Ook voor ouders en kinderen is het van belang dat de ouderparticipatie verbeterd wordt.

Als er in dit onderzoek gesproken wordt over een ‘gezonde leefstijl’ dan heeft dit betrekking op gezonde voeding en voldoende beweging. Dit zijn de twee onderwerpen waar de aandacht op gericht is. Om inzicht te verkrijgen in de ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op de basisschool is er in het huidige onderzoek allereerst een sociale analyse gemaakt van ouderparticipatie bij de basisscholen. Hierin zijn zowel het perspectief van de ouders als die van de docenten meegenomen. Het is van belang om de aard en omvang van de participatie te onderzoeken, om inzicht te krijgen in hoe de ouderparticipatie verloopt en op welke manier deze was ingevuld. Vervolgens is een determinantenanalyse gedaan. Door onderzoek te doen naar de determinanten die gedrag bepalen, kan er antwoord worden gegeven op de vraag: hoe kan het gewenste gedrag worden bevorderd. Een determinantenanalyse is een belangrijke stap in het ontwikkelen van een interventie. Aan de hand van de uitkomsten van een determinantenanalyse kunnen de doelen van een interventie geformuleerd worden (Brug, Schaalma, Kok, Meertens & Van der Molen, 2000). In het onderzoek is het dus de vraag welke determinanten samenhangen met ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op school. Op deze manier kan er dan gekeken worden naar hoe ouderparticipatie bevorderd kan worden.

De determinanten die een rol spelen bij ouderparticipatie zijn zowel gedragsdeterminanten als omgevingsdeterminanten. Deze zijn in dit onderzoek beide onderzocht door gebruik te maken van het ASE-model. Dit model is een gedragsbeïnvloedingmodel dat gebaseerd is op de Theory of Planned Behavior van Ajzen (1991). Drie gedragsdeterminanten staan centraal in het model, namelijk attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit. Deze determinanten hebben invloed op de intentie van het gedrag van het individu. De drie gedragsdeterminanten bepalen de intentie voor gedrag. De intentie en het vertoonde gedrag kunnen echter van elkaar verschillen. Dit kan verklaard worden door vaardigheden en barrières (Lechner, Kremers, Meertens & de Vries, 2008). Barrières en vaardigheden kunnen namelijk de goede intenties in de weg staan om het gewenste gedrag uit te voeren. Om de barrières specifiek en meer gestructureerd te kunnen bekijken, is er gebruik gemaakt van het ANGELO (ANalysis Grid for Environments Linked to Obesity) raamwerk als kader (Swinburn, Egger & Raza, 1999). Dit is een ecologisch model dat gebruikt wordt om inzicht te krijgen in omgevingsdeterminanten. Deze worden in het raamwerk ingedeeld in vier types, namelijk fysiek, economisch, politiek en sociaal cultureel. Dit zijn de bevorderende en belemmerende factoren die een rol spelen bij ouderparticipatie (figuur 1).

Figuur 1: Model naar ASE model (Kok & Damoiseaux, 1991, p. 32).

Vanuit het werkveld is de vraag gekomen voor dit onderzoek, namelijk welke omgevingsdeterminanten spelen een rol bij ouderparticipatie bij leefstijl activiteiten op de basisschool. De rol van omgevingsdeterminanten wordt als steeds belangrijker gezien (Tiemeijer, 2011). Tijdens het onderzoek heeft er in de veldoriëntatie een expertmeeting plaatsgevonden om alle mogelijke omgevingsdeterminanten van ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten in kaart te brengen. Tijdens deze meeting is er met professionals op het gebied van gezondheid, welzijn en sport gebrainstormd over determinanten die mogelijk een rol spelen bij ouderparticipatie op school. De professionals die aanwezig waren, waren onder andere een gezondheidsbevorderaar, een welzijnswerker en een medewerker van sportservice. Zij hebben contact met scholen en ouders en hebben op deze manier een goed beeld van omgevingsdeterminanten die meespelen bij ouderparticipatie bij school.

De opdrachtgever was vooral geïnteresseerd in hoeverre en op welke wijze omgevingsdeterminanten een rol spelen bij ouderparticipatie bij leefstijl activiteiten op school. Maar gedragsdeterminanten en omgevingsdeterminanten kunnen niet los van elkaar gezien worden en ook niet los van elkaar onderzocht worden. Derhalve is er besloten om ook gedragsdeterminanten te onderzoeken om hun onderlinge samenhang na te gaan. De operationalisering en het opstellen van de doelen en verwachtingen zal gebeuren aan de hand van de literatuur en de uitkomsten van de expertmeeting.

De eerste doelstelling van deze studie was om allereerst de aard en omvang van ouderparticipatie in het basisonderwijs bij gezonde leefstijl activiteiten in kaart te brengen. Ouderparticipatie is een breed begrip dat door verschillende belanghebbende partijen op verschillende manieren kan worden gezien. Het is daarom van belang om te definiëren wat er onder

ouderparticipatie wordt verstaan. In de literatuur rondom dit onderwerp is er geen eenduidige definitie te vinden van ouderparticipatie. Ook van de term ouderbetrokkenheid, die vaak in dezelfde context genoemd wordt, is geen eenduidige definitie beschreven (Feuerstein, 2000; Smit, Driessen, Sluiter & Brus, 2007). In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een brede definitie, namelijk ouderparticipatie als (actieve) betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kinderen. De aard van ouderparticipatie is geoperationaliseerd conform de beschrijving van Epstein (2001, als in Fan & Chen, 2001; Smit & Driessen, 2002). Hij maakt onderscheid tussen zes typen van ouderparticipatie, namelijk het helpen van ouders bij het opvoeden van hun kinderen, communicatie tussen ouders en school, vrijwilligerswerk van ouders op school, ouders betrekken bij het leren van kinderen thuis, ouders betrekken bij het beleid en bestuur van de school en ouders betrekken bij de samenwerking tussen school en de gemeenschap. In dit onderzoek staan twee van deze typen van ouderparticipatie centraal, namelijk communicatie tussen ouders en school enerzijds en vrijwilligerswerk van ouders op school anderzijds. Hiernaast is er in het onderzoek ook aandacht voor de betrokkenheid van ouders bij activiteiten. Het gaat hierbij om activiteiten waar zij bij betrokken zijn geweest, maar niet actief in de organisatie of hulp bij de activiteit zijn geweest. Deze drie aspecten staan centraal bij het onderzoek, omdat dit de aspecten zijn die het meest van toepassing zijn bij de scholen. Er is gekeken naar welke manieren ouders de mogelijkheid hebben om te participeren bij school, maar ook naar wat de scholen eraan doen om de ouders te betrekken bij de school en de activiteiten. Welke activiteiten zijn er georganiseerd en hoe zijn deze bezocht, maar ook wat hebben de scholen eraan gedaan om de ouders te laten participeren? Er is hier dus ook gekeken naar of ouders wel de mogelijkheid krijgen om te participeren en of dit adequaat is gecommuniceerd naar de ouders. Een reden om niet te participeren voor ouders kan namelijk zijn dat ze niet op de hoogte waren van de mogelijkheid tot ouderparticipatie (Winnail, Geiger, Macrina, Snyder, Petri & Nagy, 2000). Om deze vragen te kunnen beantwoorden, is het nodig om naast de ouders ook docenten en directeuren van de scholen te ondervragen. Op deze manier kan er in kaart worden gebracht in hoeverre er activiteiten zijn geweest op het gebied van gezonde leefstijl, maar wordt ook gevraagd naar ouderparticipatie bij andere activiteiten op school om te zien of daarbij verschillen optreden. Ook werd verwacht dat voor activiteiten met het onderwerp gezonde leefstijl moeilijker ouders te betrekken zijn dan bij activiteiten met andere onderwerpen zoals weerbaarheid, dit kwam naar voren uit de expertmeeting.

De tweede doelstelling van dit onderzoek was inzicht te verkrijgen in de attitude van docenten en ouders ten aanzien van zowel gezonde leefstijl als ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten. Attitudes geven mede richting aan gedrag en ze zijn gevormd op basis van eerdere leerervaringen. Attitudes zijn niet alleen gebaseerd op rationele gedachten, ook gewoonten en irrationele overtuigingen spelen een rol (Ajzen, 1991; Kremers et al., 2008). Met attitude wordt iemands houding, kennis, oordelen over overwegingen, gewoontes, uitkomstverwachtingen en attributie ten aanzien van risicogedrag bedoeld (Kremers et al., 2008). In dit onderzoek stonden kennis, houding en uitkomstverwachtingen centraal, omdat de verwachting is dat de andere

constructen weinig zullen spelen. Dit komt doordat het geen risicogedrag is wat er onderzocht wordt in deze studie, hierdoor pakken de constructen anders uit. Een centrale vraag daarbij was: hoe belangrijk vinden ouders en docenten gezonde leefstijl en de participatie van ouders bij gezonde leefstijl activiteiten op school? Dit is van belang om te onderzoeken omdat het invloed heeft op de attitude ten opzichte van ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten. Er wordt hier ook het docentenperspectief onderzocht om het relevant kan zijn om te weten hoe belangrijk de docent leefstijl en ouderparticipatie vindt. Dit kan bijvoorbeeld effect hebben op hoe enthousiast zij ouders benaderen of hoe ze de activiteiten opzetten. Een verwachting is dat hoe belangrijker ouders leefstijl vinden des te meer ze zullen participeren. Ook wordt er verwacht dat ouders zich niet aangesproken voelen om te participeren als ze denken dat dit onderwerp geen betrekking heeft op hun kind, omdat deze al een gezonde leefstijl heeft (Garcia-Dominic, Wray, Treviño, Hernandez, Yin, & Ulbrecht, 2010). Een andere mogelijkheid is dat ouders het wel een belangrijk onderwerp vinden, maar dit niet iets vinden waar de school zich mee moet bemoeien. In het onderzoek van Mater (2007) naar de betrokkenheid en behoeften van leerkrachten bij gezondheidsbevordering in het basisonderwijs in regio IJsselland, toen nog regio IJssel-Vecht, blijkt dat leerkrachten het een taak vinden van zowel ouders als de school om aandacht te besteden aan gezondheidsbevordering. De vraag is of ouders hier ook zo tegenaan kijken. Verwacht wordt dat ouders bij minder leefstijl activiteiten participeren dan bij andere activiteiten, dit omdat er simpelweg minder leefstijl activiteiten zullen zijn op school omdat er veel andere onderwerpen zijn waar een school aandacht aan geeft.

De derde doelstelling van deze studie was inzicht te krijgen in de sociale invloed van de omgeving op ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten. Onder sociale invloed worden directe invloeden op het gedrag, modelling, subjectieve norm, motivation to comply bedoeld. Subjectieve norm is welke verwachtingen een ouder denkt dat anderen over zijn gedrag hebben. Met motivation to comply wordt bedoeld de mate waarin de ouder dit zich aantrekt. (Ajzen, 1991; Kremers et al., 2008). Een verwachting hierbij is dat ouders elkaar stimuleren om te participeren; dat ze gevoelig zijn voor andere ouders die wel participeren en zich hierdoor ook sneller zullen aanmelden om te participeren; dat ouders die participeren een bepaalde voorbeeldfunctie hebben voor andere ouders, dit geldt voor zowel activiteiten met als onderwerp leefstijl als activiteiten met een ander thema als onderwerp (Kuipers, 2011).

De vierde doelstelling van dit onderzoek was het in kaart brengen van de ervaren eigen effectiviteit en vaardigheden van ouders bij ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op school. De vraag bij eigen effectiviteit is: acht het individu zichzelf in staat om het gedrag uit te voeren? Hierbij kan gedacht worden aan iemands eigen vaardigheden, locus of control, de mate van zelfvertrouwen en de inschatting van de moeilijkheid van het uit te voeren gedrag. Hierin worden ook de vaardigheden meegenomen, omdat dit sterk verweven is met eigen effectiviteit en dit moeilijk apart te onderzoeken is (Ajzen, 1991; Brug et al., 2000). Het gaat hier om of ouders zichzelf in staat achten te participeren, maar ook hoe goed zij op de hoogte denken te zijn van de onderwerpen gezonde

voeding en beweging. Een verwachting hierbij is dat ouders denken al voldoende te weten van dit onderwerp en daarom niet participeren. Als ouders denken niks nieuws te zullen horen en leren bij activiteiten, dan zullen ze ook niet snel participeren. Aan de andere kant is het mogelijk dat ouders denken niet mee te kunnen komen bij activiteiten op school door bijvoorbeeld een taalbarrière of opleidingsniveau. Een onderzoek naar barrières naar een gezondheidsbevorderende interventie in Amerika toont aan dat dit een reden voor ouders kan zijn om niet te participeren (Garcia-Dominic et al., 2010).

De vijfde doelstelling was het in kaart brengen van de omgevingsdeterminanten die een rol spelen bij ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten in het basisonderwijs. Volgens het ASE-model bepalen drie gedragdeterminanten de intentie voor gedrag. De intentie en het vertoonde gedrag kunnen echter van elkaar verschillen. Dit kan verklaard worden door *barrières*. Barrières kunnen in de weg staan bij het uitvoeren van gedrag. Het is een belemmering om van de intentie van gedrag naar het uitvoeren van gedrag te komen (Kremers et al., 2008). Om wat specifiek in te kunnen gaan op omgevingsfactoren wordt het ANGELO raamwerk gebruikt als kader. Hierin worden naast belemmerende factoren (barrières) ook bevorderende factoren besproken. Het raamwerk bestaat uit twee assen, op de ene as staan verschillende settings, namelijk micro - en macro settings. Een voorbeeld van een micro-omgeving is het gezin en een voorbeeld van een macro-omgeving is de gemeente. De gedragsdeterminanten die in het ANGELO raamwerk vallen binnen de micro-omgeving, zullen door de school eenvoudiger te beïnvloeden zijn dan in de macro-omgeving (Swinburn et al., 1999). Op de andere as staan vier types van omgeving, namelijk fysiek, economisch, politiek en sociaal-cultureel. In dit raamwerk kunnen alle determinanten worden ingevuld bij de verschillende categorieën. Door middel van dit raamwerk kan er systematisch gekeken worden naar de determinanten die zorgen voor een obesogene omgeving en dus voor overgewicht (Swinburn, et al., 1999). Het ANGELO raamwerk is in dit onderzoek ingepast in het ASE-model, het neemt de plek in van de barrières. Het ANGELO raamwerk is breder en gaat in op zowel belemmerende als bevorderende determinanten. In onderzoek kunnen een aantal barrières naar voren komen die mogelijk een rol zullen spelen bij ouderparticipatie bij leefstijlactiviteiten. Eén van de belangrijkste is het tijdstip van de activiteit. Veel ouders werken en hebben daardoor op bepaalde tijden niet de mogelijkheid om te participeren (Winnail, et al., 2000). Ook blijken hoge kosten soms een belemmering te zijn, bijvoorbeeld het inhuren van een oppas tijdens de activiteit kost geld (Garcia-Dominic, Wray, Treviño, Hernandez, Yin, & Ulbrecht, 2010). Een verwachting op het gebied van bevorderende factoren voor ouderparticipatie bij leefstijlactiviteiten was dat ouders eerder zullen participeren als de school een goede en open sfeer creëert (Kuipers, 2011). Een andere verwachting die vanuit de expertmeeting is voortgekomen, was dat als school een product of activiteit van hun kind laat zien, ouders dan eerder zouden willen participeren. Ook kwam in de expertmeeting naar voren dat een positieve boodschap van de school bevorderend zou werken voor ouderparticipatie. Als laatste

was een verwachting dat de school leuke en stimulerende activiteiten moet aanbieden om de ouderparticipatie te bevorderen (Kuipers, 2011).

Methode

Type onderzoek

Het onderzoek is explorierend van aard, omdat er nog betrekkelijk weinig kennis is over ouderparticipatie bij leefstijl activiteiten ('t Hart, Boeije & Hox, 2005). Explorierend onderzoek is gericht op het ontwikkelen van begrippen, hypothesen of een theorie (Baarda, De Goede & Teunissen, 2005). In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode. Dit is onderzoek waarbij de onderzoeker probeert om de gebeurtenissen vanuit de visie van de betrokkenen te interpreteren. Het doel is om ervaringen en belevingen van zowel docenten als ouders te beschrijven, interpreteren en verklaren naar aard en eigenschappen ('t Hart et al., 2005). Er is gebruik gemaakt van een open benadering waarbij betekenissen die ouders en docenten geven aan ouderparticipatie en activiteiten met als onderwerp gezonde leefstijl centraal staan. De praktijk is het uitgangspunt voor dit onderzoek, de theorie dient als formeel kader waarbinnen het onderzoek zal plaatsvinden. Dit onderzoek heeft het karakter van een casestudy, omdat het onderzoek zich specifiek op drie scholen in de regio IJsselland heeft gericht. In een casestudy een specifieke situatie onderzocht onder alledaagse omstandigheden. Belangrijk hierbij is dat er rekening wordt gehouden met de mogelijkheden en beperkingen van de praktijksituatie. Dit betekent ook dat het onderzoek beperkt generaliseerbaar is, maar wel een exemplarische functie heeft (Baarda et al., 2005). Er is nog weinig onderzoek verricht naar ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op de basisschool in Nederland, wel heeft de Hartstichting een inventarisatie gemaakt over ouderparticipatie op basis van een literatuurstudie (Kuipers 2011).

Respondenten

In het onderzoek is er gebruik gemaakt van een gerichte steekproef en wel een theoriegerichte selectie. Dit houdt in dat de respondenten zijn geselecteerd op basis van theoretische overwegingen (Baarda et al., 2005). De respondenten die geïnterviewd zijn voor het onderzoek zijn afkomstig van drie basisscholen. Deze scholen bevinden zich in Raalte en Vollenhove, het betreffen een katholiek, een openbare en een protestant-christelijke basisschool. Ze variëren van grootte van 120 leerlingen tot 220 leerlingen. De scholen waarvan er ouders en docenten zijn geïnterviewd, komen dus uit twee verschillende plaatsen en dit verhoogt de representativiteit van de onderzoeksgroep. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee groepen respondenten. Allereerst de directeuren en docenten van de scholen; deze groep respondenten bestaat uit drie mannen en twee vrouwen. De tweede groep respondenten wordt gevormd door de ouders van de leerlingen, dit zijn 12 ouders en allen vrouwen. De ouders hebben niet allemaal een baan. Twee werken er niet en het aantal uren dat de werkende ouders werken varieert van 5 tot 30 uur per week. De onderzoeksgroep is statistisch niet representatief,

maar inhoudelijk wel. Dit betekent dat de resultaten overdraagbaar zijn op vergelijkbare situaties. De resultaten hebben een exemplarische functie (Baarda et al., 2005).

Half gestructureerde interviews

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoeksinstrument, namelijk half gestructureerde interviews. De ervaringen van de docenten en de ouders kunnen op deze manier diepgaand en explorerend worden onderzocht. De praktijk vormt het uitgangspunt en niet de theorie. Het is geen theorietoetsend onderzoek, maar er wordt gezocht naar betekenissen ('t Hart et al., 2005). Hierdoor ligt een niet-gestandaardiseerde manier van bevragen voor de hand. De interviews zijn gestart met een gespreksintroduktie waarbij er aan de respondent kort uitgelegd werd waar het onderzoek over ging en waarin de anonimiteit van de respondent verzekerd werd, dit heeft de betrouwbaarheid vergroot. Vervolgens zijn er vragen gesteld aan de respondent. Vooraf zijn er topics en vragen opgesteld op basis van de literatuur en expertmeeting. Deze topics en vragen hebben gediend als hulpmiddel om van start te gaan en afhankelijk van de antwoorden van de respondenten is er doorgevraagd. De betrouwbaarheid is vergroot door ter afronding van ieder topic te muteren. Door samen te vatten wat de respondent heeft gezegd, heeft er een controle plaatsgevonden waarin is gekeken of de respondent goed begrepen is door de onderzoeker. Voor de twee groepen respondenten, de ouders en de docenten, is er een andere topiclijst gebruikt. Deze verschilden maar weinig van elkaar, zodat er achteraf tijdens de analyse zoveel mogelijk vergeleken konden worden. Voor er gestart is met de topics is er eerst naar een aantal *achtergrondvariabelen* gevraagd. Bij de ouders is er gevraagd naar de groep waarin hun kinderen zitten, hoeveel uur per week de respondent werkt en of ze in de buurt van de school wonen. Bij de docenten is er gevraagd naar welk onderwijstype de school heeft en aan welke groep zij lesgeven. Vervolgens zijn er vragen gesteld aan de hand van topics, deze topics zijn ingedeeld in drie gebieden die aansluiten bij de doelstellingen. Allereerst zijn er vragen gesteld over *de aard en omvang van ouderparticipatie op school*. Vragen binnen deze topic hadden betrekking op de activiteiten waarbij ouders hebben geparticipeerd, het verschil tussen participeren bij leefstijl activiteiten of andere activiteiten en de communicatie tussen school en ouders. Vervolgens is er gevraagd naar de *gedragsdeterminanten* die een rol spelen bij de participatie. Aan de ouders zijn er vragen gesteld over de attitude, sociale invloed en eigen effectiviteit. Bij attitude hadden de vragen betrekking op het belang van ouderparticipatie en gezonde leefstijl en of het een taak is voor de school om aandacht te besteden aan leefstijl. Het belang van ouderparticipatie is als honderd punten vraag gesteld. Er is gevraagd wat het belang van voeding en beweging tegenover andere thema's op school is, zoals verkeer en natuur. Ouders en docenten zijn gevraagd 100 punten te verdelen over de thema's naar belangrijkheid. Met deze 100 punten vraag konden de respondenten een prioritering van de thema's weergeven (Van Rossum, 2004). Vervolgens is er doorgevraagd op de gegeven antwoorden.

De vragen die over sociale invloed zijn gesteld, hadden betrekking op of ouders zich door andere ouders laten beïnvloeden om te participeren. Voor eigen effectiviteit is er gevraagd naar hoe

ouders hun eigen vaardigheden inschatten als het gaat om voeding en beweging en of dit participatie belemmert of bevordert. Als laatste is er gesproken over *omgevingsdeterminanten*. Dit is gevraagd aan de hand van een honderd punten vraag die gebaseerd is op de uitkomsten van de expertmeeting en op literatuur. Hieruit zijn de tien belangrijkste en meest veranderbare determinanten naar voren gekomen en deze zijn aan de ouders en docenten voorgelegd. Hier is wederom gevraagd of ze 100 punten wilden verdelen over de factoren die zij het belangrijkste vinden voor ouderparticipatie. Hiernaast is er ook gevraagd naar andere belemmerende en bevorderende factoren voor ouderparticipatie.

Procedure

Voorafgaand aan de interviews heeft er een expertmeeting plaatsgevonden met professionals uit het werkveld. Deze expertmeeting had als doel omgevingsdeterminanten te inventariseren met behulp van het ANGELO raamwerk. Hier is een lijst uitgekomen van de 10 belangrijkste en meest veranderbare omgevingsdeterminanten, deze lijst is in de interviews gebruikt als 100 punten vraag. Alle scholen in Raalte en Vollenhove zijn benaderd met de vraag om mee te werken aan dit onderzoek, via de GGD zijn de contactgegevens verkregen. Drie van deze scholen hebben hier positief op gereageerd en vervolgens is er met de directeuren van deze scholen gesproken. De docenten zijn via hen gevraagd. Er is geprobeerd om de ouders als respondent te werven door middel van een oproep in de nieuwsbrief op de verschillende scholen. Hier zijn geen reacties op gekomen, waarna de directeuren van de scholen zelf een aantal ouders hebben gevraagd. Alle interviews hebben op school plaatsgevonden, op deze manier is er getracht om zoveel mogelijk in de alledaagse situatie te onderzoeken. De interviews zijn opgenomen met een voicerecorder en daarna verbatim uitgetypt en geanalyseerd. Er is geanalyseerd volgens de methoden van Baar (2002) en Baarda et al. (2005) via analytische inductie. Door het constant vergelijken van uitspraken is er per doelstelling tot een kernlabelsysteem gekomen. Hiervoor is gebruik gemaakt van een coderingssysteem, waardoor de werkwijze herhaalbaar en overdraagbaar is. Dit vergroot de betrouwbaarheid van het onderzoek. Door zo dicht mogelijk op de tekst te analyseren, een precieze en nauwkeurige weergave te geven van wat er in het interview is gezegd, is er getracht de interne validiteit te vergroten (Baar, 2002).

Resultaten

In deze resultatensectie wordt aan de hand van de doelstellingen gekeken naar de intenties en de bevorderende en belemmerende factoren bij ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op de basisschool. Uit de data-analyse zijn kernlabels naar voren gekomen, de belangrijkste resultaten worden per doelstelling besproken. De kernlabels van ouders en docenten staan schuin gedrukt in de tekst. Ook zijn er citaten in de tekst opgenomen die als illustratie voor de resultaten fungeren. Achter de citaten staat tussen haakjes een code. De letter D staat voor docent en directeuren en de letter O voor ouder. Hierachter is het respondentnummer weergegeven.

Geen verschil in participatie bij leefstijl activiteiten dan bij andere activiteiten

De eerste doelstelling van het onderzoek was het in kaart brengen van de aard en omvang van ouderparticipatie in het basisonderwijs gezonde leefstijl activiteiten. Hierbij is er onderscheid gemaakt in een drietal aspecten van ouderparticipatie, namelijk de betrokkenheid van ouders, de actieve participatie van ouders en de communicatie tussen school en ouders. Ouders zijn betrokken bij leefstijlactiviteiten op school door het *kijken bij bewegingsactiviteiten* zoals een basketbalclinic, voetbaltoernooi en sponsorloop. De betrokkenheid bij school bij activiteiten die niet op leefstijl gericht zijn uit zich in het bezoeken van *ouderavonden, informatieavonden en 10 minuten gesprekken*.

Actieve participatie van ouders bestaat uit het meehelpen bij verschillende activiteiten. In de interviews is er gevraagd naar participatie bij activiteiten die met voeding en beweging te maken hadden, maar ook naar andere activiteiten waarbij ouders kunnen participeren. De actieve participatie bestaat uit *helpen bij bewegingsactiviteiten* zoals: helpen bij sportdagen, meefietsen naar zwemmen en gymlessen geven, *helpen bij voedingsactiviteiten* zoals: fruit schillen, kerstmaaltijd voorbereiden en gezonde lunch voorbereiden en *helpen bij andere activiteiten* zoals: overblijfmoeder, rijden naar verschillende activiteiten en raamschilderingen maken. Geïnterviewde ouders geven aan minder te participeren bij leefstijl activiteiten dan bij andere activiteiten. Binnen de leefstijl activiteiten wordt er door de ouders meer geparticipeerd bij bewegingsactiviteiten dan bij voedingsactiviteiten. Docenten geven aan dat er meer bewegingsactiviteiten dan voedingsactiviteiten zijn waarbij ouders kunnen participeren.

Docenten geven aan dat over het algemeen de *ouderparticipatie vrij goed verloopt*, maar het blijkt dat de *participatie wel steeds moeilijker* te organiseren is. “Ja, dat wordt steeds moeilijker. We hebben dus ook al een paar keer gehad dat er echt een noodbrief uit moet van: we moeten nu echt mensen hebben en als we die niet hebben dan moeten we annuleren” (D2) Uit dit citaat blijkt dat er steeds minder ouders beschikbaar zijn om te participeren. Ook valt het zowel ouders als docenten op dat het vaak *dezelfde ouders zijn die participeren*. Een docent merkt bijvoorbeeld op dat het de moeders zijn die niet werken die vaak participeren op school. Ook komt er naar voren dat ouders *geen verschil maken tussen het participeren in leefstijl activiteiten en andere activiteiten*. Docenten geven aan dat er voor beide evenveel ouders zich aanmelden om te participeren. Bijna alle ouders stellen dat het voor hun niet uit maakt waarbij ze participeren, of het nou een leefstijl activiteit is of een andere activiteit. Uit de analyse blijkt dat het vaak dezelfde ouders zijn die participeren bij zowel leefstijl activiteiten als andere activiteiten.

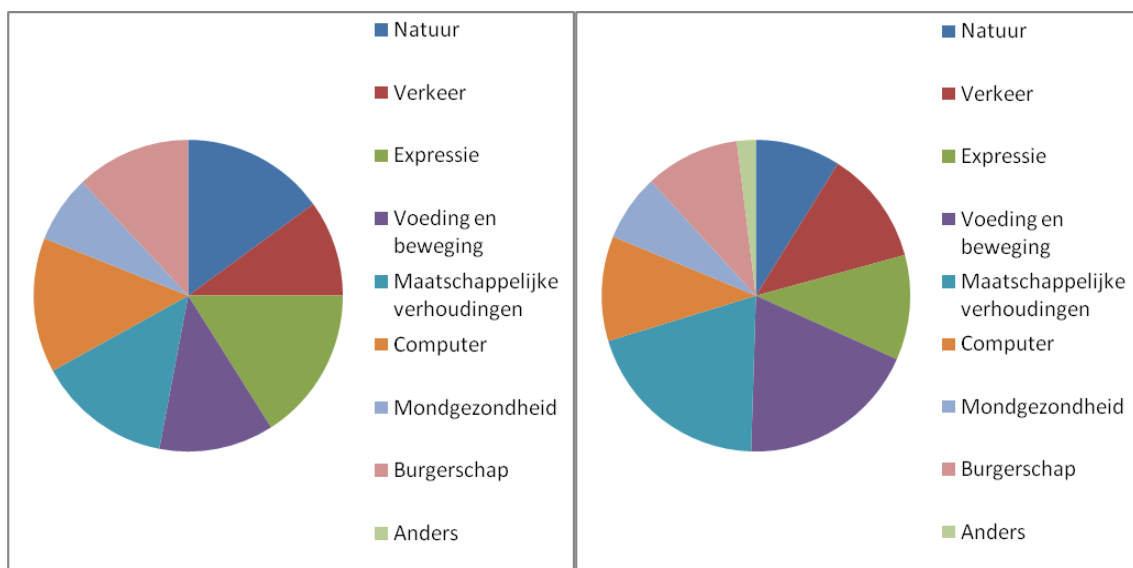
Communicatie tussen ouders en school blijkt voornamelijk door middel van *nieuwsbrieven* en *persoonlijke vragen* via de docenten te gaan. De meeste docenten en ouders hebben met beide goede ervaringen. Een docent geeft aan niet graag ouders te benaderen met een persoonlijke vraag, omdat de ouders die niet zijn gevraagd zich hier benadeeld door kunnen voelen. Een aantal ouders geeft aan dat voor hen een persoonlijke vraag juist beter werkt. Naast deze manieren, worden er ook *andere manieren van hulp vragen* genoemd, namelijk met intekenlijsten in het lokaal of door het door te

geven via de kinderen. *De communicatie tussen school en ouders verloopt goed* volgens de ouders. Het is voor bijna alle ouders *altijd duidelijk waarbij ze kunnen participeren*. Voor een enkele ouder is het niet altijd duidelijk, dit komt dan vaak doordat de boodschap via de kinderen moet worden doorgegeven, niet alle kinderen blijken het goed door te geven. Hiernaast geven bijna alle ouders aan dat het *duidelijk is wat de school verwacht van de ouder op het gebied van participatie*. Dit zelfde geldt voor *wat de school van de ouders verwacht op het gebied van leefstijl*, maar sommige ouders geven aan niet te weten of er regels zijn over bijvoorbeeld fietsen naar school. Hieruit blijkt dat het niet voor alle ouders geheel duidelijk is.

Docenten: voeding en beweging wel belangrijk, maar geen prioriteit

De tweede doelstelling van het onderzoek was inzicht verkrijgen in de attitude van docenten en ouders ten aanzien van zowel gezonde leefstijl als ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten. De attitude is in dit onderzoek geoperationaliseerd naar de kennis van docenten, de houding van docenten en ouders ten opzichte van participatie en leefstijl en uitkomstverwachtingen die ouders hebben bij participatie. De meeste ouders hebben vertrouwen in dat *de school voldoende kennis heeft van voeding en beweging*. Enkele ouders denken dat die kennis niet aanwezig is op school. Ze geven aan dat dit *gebrek aan kennis gevolgen heeft voor hun participatie*. Ze zouden alleen een informatieavond over voeding en beweging bijwonen als er iemand is die er verstand van heeft.

Een belangrijke houding die naar voren komt uit de interviews is dat *zowel de ouders als de docenten voeding en beweging belangrijk vinden*. Ook geven ouders en docenten aan dat ze het *een taak van de school vinden om aandacht te besteden aan leefstijl*. Wel zijn ze er duidelijk in dat dit niet alleen de taak is van school maar dat het ook thuis ligt.

Figuur 2: Belang thema's volgens docenten

Figuur 3: Belang thema's volgens ouders

Figuren 2 en 3 geven weer hoeveel aandacht respectievelijk de docenten en de ouders vinden dat er besteedt moet worden op school aan verschillende thema's. Dit is gevraagd aan de respondenten

middels een 100 punten vraag. Hieruit blijkt dat ouders het thema voeding en beweging als één van de belangrijkste thema's zien op school. Docenten vinden dit thema minder belangrijk. Zij vinden alleen de thema's mondgezondheid en verkeer minder belangrijk dan voeding en beweging. Hier verschillen de twee groepen dus van inzicht. "Het zijn natuurlijk hun kinderen en wij hebben ze op school en dus moeten we heel veel samen doen. Dus dat zeggen we altijd wel. Samen moet je voor de kinderen zorgen en ik denk dat ze dat ook wel merken en dat dat ook wel gedeeld wordt" (D4). Uit dit citaat blijkt dat het heel belangrijk wordt gevonden dat *school en ouders het samen doen*. Samen aandacht besteden aan voeding en beweging en hun kinderen daarin opvoeden. De mening hebben zowel de docenten als de ouders. Ook zijn ze het er over eens dat *de verantwoordelijkheid bij de ouders ligt*. Zij zijn de hoofdopvoeders van de kinderen en moeten op het gebied van voeding en beweging het meeste werk doen. Docenten geven aan in kleine mate *weerstand te ervaren* van ouders als ze aandacht aan leefstijl besteden op school. Ouders geven te kennen dat ze *geen moeite hebben met aandacht aan leefstijl op school*. De school kan wat de ouder betreft vrij veel bespreken en kan niet snel te ver gaan, maar de kanttekening hierbij is dat het niet betuttelend moet worden

Ouders hebben verschillende redenen om te participeren op school, dit heeft betrekking op de uitkomstverwachtingen van ouders. "Ik vind zelf, voor mezelf je komt gewoon onder de mensen en je spreekt ook andere ouders. En daarnaast vind ik het voor mezelf ook gewoon belangrijk dat je bij de school betrokken bent. Dan weet je ook wat er speelt. Wat ze doen." (O1). Uit dit citaat blijkt dat ouders participeren voor *sociale contacten* met andere ouders, omdat ze *betrokken* willen zijn bij school en omdat ze willen *weten wat er speelt en waar de kinderen mee bezig zijn*. Dit zijn drie belangrijke uitkomstverwachtingen van ouders. Dat ze het *leuk* vinden is een andere reden voor ouders om betrokken te zijn bij school. Een ouder vertelde dat participeren op school een soort hobby is. *Omdat de kinderen het leuk vinden* is een andere reden voor participatie. Hiernaast geeft een aantal ouders aan dat ze vinden dat het er bij hoort omdat *de school hulp nodig heeft*. Ze zien het als hun verantwoordelijkheid, omdat school anders de extra activiteiten niet kan organiseren. Ook krijgen ouders *meer lijntjes met school* door de participatie. Dit vinden ze prettig, omdat het contact dan makkelijker verloopt als er een keer iets is met hun kind.

Subjectieve invloed werkt zowel positief als negatief op ouderparticipatie

De derde doelstelling van dit onderzoek was inzicht te krijgen in de sociale invloed van de omgeving op ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten. In dit onderzoek is sociale invloed vooral besproken door de subjectieve invloed. "En als ik dan al zie dat er genoeg zijn, dan denk ik: dan kan ik ook wel een keertje iets overslaan." (O3). Uit dit citaat blijkt dat *ouders participeren wellicht niet omdat andere het toch wel doen*. Omgekeerd lijkt ook het geval te zijn. *Ouders participeren eerder als ze weten dat anderen dat ook doen*. Een docent geeft aan dat als zij aan een ouder duidelijk maakt dat er ook al andere ouders participeren, dat de ouder dan sneller instemt om ook te participeren. Sociale invloed kan ouders ook op een andere manier belemmeren om te participeren,

namelijk als een *ouder zelf een kind met overgewicht heeft*. Deze ouder vindt dat ze niks tegen andere kinderen kan zeggen hierdoor en dat belemmert de participatie. De andere kenmerken van sociale invloed, namelijk directe invloed op gedrag, modelling en motivation to comply zijn niet tot nauwelijks ter sprake gekomen. In de methodische kantttekeningen wordt ingegaan op hoe dit komt.

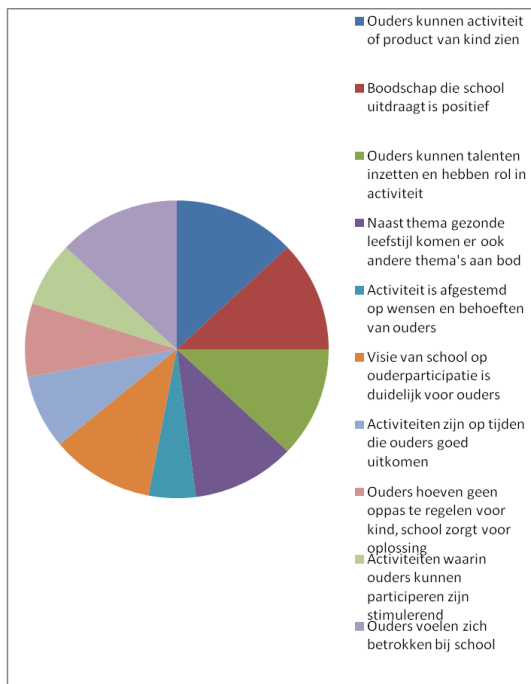
Ouders hebben vertrouwen in eigen kennis op het vlak van leefstijl

De vierde doelstelling van deze studie was het in kaart brengen van de eigen effectiviteit en vaardigheden van ouders bij ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten op school. Hierbij gaat het om de mate waarin de ouders verwachten zelf voldoende kennis te hebben over leefstijl. “Ik weet niet of ik zou komen. Ik heb zelf wel het idee dat we gezond leven en dat ik wel weet hoe dat moet” (O9). Uit dit citaat blijkt dat de ouders aangeven dat ze denken *voldoende kennis over leefstijl te hebben*. Voor de meeste ouders geldt dat *kennis leefstijl geen belemmering is om te participeren*, maar uit dit citaat blijkt dat sommige ouders *niet naar informatieavonden over leefstijl gaan, omdat ze al voldoende kennis hebben*. Bij enkele ouders is voldoende kennis dus wel een belemmering voor participatie.

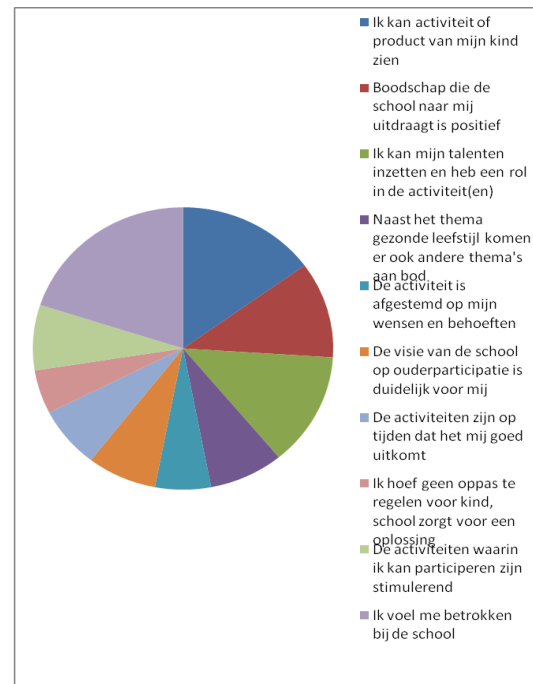
Veel verschillende omgevingsfactoren spelen een rol bij besluit ouder om te participeren

De vijfde doelstelling van deze studie was het in kaart brengen van de omgevingsfactoren die een rol spelen bij ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten in het basisonderwijs. Hierbij is er onderscheid gemaakt tussen bevorderende en belemmerende omgevingsfactoren. Allereerst wordt er ingegaan op belemmerende factoren. “Werk is denk ik de grootste belemmering voor ouders om te komen helpen” (O7). Uit dit citaat komt heel duidelijk naar voren dat *werk* als de grootste belemmering voor ouderparticipatie wordt gezien door zowel ouders als docenten. Ouders willen vaak wel participeren, maar kunnen niet. Hiermee hangt samen dat *activiteiten zijn op tijden dat ouders niet kunnen*. Veel activiteiten zijn onder schooltijd en dan werken de meeste ouders. Ook geven de ouders aan dat activiteiten vaak op dinsdag en donderdag zijn en dat dan juist de meeste ouders werken. Een docent geeft aan dat het soms gebeurt dat er grootouders participeren, omdat de ouders zelf niet kunnen. Een andere belemmering is dat ouders om andere redenen *geen tijd hebben om te participeren*, omdat ze andere afspraken hebben. Zowel ouders als docenten spreken wisselend over een *oppasprobleem*. Ze geven aan dat het onder schooltijd niet nodig is om opvang te hebben, omdat hun kinderen dan toch op school zitten, maar met een klein kind die nog niet naar school gaat is soms wel lastig is om te participeren. Ze geven aan dat je niet altijd zomaar je kind kunt of wil meenemen als je gaat participeren op school. Maar als ouders buiten schooltijd om participeren, zoals bij tien minuten gesprekken of raamschilderingen maken, dan mogen de kinderen mee naar school en dat wordt als prettig ervaren. De ouders geven aan dat het een belemmering zou zijn als dat niet zou kunnen.

Na de belemmerende factoren zal er hier worden ingegaan op de bevorderende factoren. “Activiteiten zijn stimulerend. Als ik ergens aan mee doe dan ben ik daar ook wel enthousiast over. Anders kies je daar ook niet voor denk ik. Ik voel me betrokken bij school. Dat is ook wel zo. Dat is wel duidelijk. School doet er alles aan om de ouders overal bij te betrekken” (O5). In dit citaat komt een aantal belangrijke bevorderende omgevingsfactoren naar voren. *School moet leuke activiteiten aanbieden* aan ouders, de activiteiten moeten de ouders dus stimuleren. Een ouder vertelt dat er naar de jaarvergadering van de ouderraad nooit een ouder komt, maar als er een avond met een interessante spreker is dat er dan wel veel ouders aanwezig zijn. Daarnaast komt uit het citaat naar voren dat de *school ouders betrekt*. Dit is een belangrijk aspect voor ouders en ook de docenten zien dit als een belangrijk instrument om participatie te bevorderen. Verder is het van belang dat *de school luistert naar ouders*. De ouders moeten het gevoel krijgen dat er naar hen geluisterd wordt en dat de school wat doet met hun opmerkingen. De ouders vinden het bovendien belangrijk dat de *school ze op een goede toon aanspreekt*. Ze geven aan dat dit een belangrijk aspect is, dat de school prettig is en dat er op een vrijblijvende toon wordt gecommuniceerd. Hierbij is van belang dat *de boodschap die de school uitdraagt positief is*. Ouders geven aan dat dit een rol speelt bij het besluit tot participatie, maar ook de docenten zeggen op die manier meer ouders betrokken te krijgen bij de school. *De school toont dankbaarheid voor participatie aan ouders*. Dit vinden de ouders prettig en ze geven aan dat dit participatie stimuleert. Een andere belangrijke bevorderende factor is de *open sfeer* die er op school is. Docenten willen het gevoel geven aan ouders dat ze altijd welkom zijn. Ouders hebben het gevoel dat de deur altijd open staat en dat ze altijd naar binnen kunnen lopen. Ze geven aan dit als positief te ervaren. Er wordt door een ouder aangegeven dat de *directeur bepalend voor de sfeer en open communicatie* is. Zij heeft ervaren dat het erg afhankelijk is van de directeur hoe open de sfeer op school is. Een *product of activiteit van hun kind zien*, blijkt voor de ene ouder belangrijker dan voor de ander. School ziet dit wel als belangrijke stimulans voor ouders om te participeren.

Figuur 4: Omgevingsfactoren die een rol spelen volgens docenten

Figuur 5: Omgevingsfactoren die een rol spelen volgens ouders

Figuren 4 en 5 illustreren de voorkeur van ouders voor 10 omgevingsdeterminanten en hoe bepalend deze zijn in het besluit van ouders om te participeren. Ook dit is aan de respondenten voor gelegd middels een honderd punten vraag. Hieruit blijkt dat zowel ouders als docenten vinden dat het stimulerend is dat ouders betrokken worden bij school. Uit de figuren komt echter naar voren dat ouders het belangrijker vinden dan docenten. Ook het uitdragen van een positieve boodschap naar ouders speelt een grote rol bij het besluit van ouders om te participeren. Deze twee factoren zijn ook in de interviews vaak genoemd door zowel docenten als ouders. Opvallend is dat in deze honderd punten vraag zowel de ouders als de docenten weinig punten hebben gegeven aan: de activiteiten moeten stimulerend zijn. In de interviews kwam wel naar voren dat beide groepen respondenten dit een belangrijk aspect vonden.

Conclusie en discussie

Ten aanzien van de eerste doelstelling werd verwacht dat een reden voor ouders om te niet participeren zou zijn dat ze niet op de hoogte zijn van dat de mogelijkheid er is (Winnail et al., 2000). De geïnterviewde ouders geven aan dat je, mits je wilt, goed op de hoogte kan zijn van alles wat er speelt in de school. Enkele ouders geven wel aan dat als er een boodschap voor de ouders doorgegeven wordt via de kinderen, dit niet altijd aankomt. Zo zou het kunnen komen dat ouders niet altijd op de hoogte zijn van alles en zou dit een reden kunnen zijn om niet te participeren. Ook geven ouders aan dat persoonlijk vragen om te participeren beter werkt dan een oproep in de nieuwsbrief, dit is opvallend omdat docenten aangeven dat de oproep om te participeren hoofdzakelijk via de nieuwsbrief

gaat. Dit sluit aan bij de bevinding in de literatuur dat nieuwsbrieven een lage opbrengst hebben, omdat niet iedereen hiermee bereikt wordt en ouders zich niet betrokken voelen (Van der Schaaf & Van den Berg, 2009). Om de participatie te vergroten zou de school dus ouders persoonlijk moeten benaderen in plaats van een oproep in de nieuwsbrief te plaatsen, dit is echter tijdrovend en daardoor moeilijk te realiseren. Dit wordt ook onderschreven in de inventarisatie ouderparticipatie van de Hartstichting (Kuipers, 2011). Rehorst (2010) concludeert in haar onderzoek dat er een taboe heerst op het onderwerp gezonde voeding. De professionals vinden het moeilijk om ouders aan te spreken over dit onderwerp, omdat dit een beladen onderwerp zou zijn. Op basis van de expertmeeting werd er vooraf verwacht dat ouders minder snel zouden willen participeren bij leefstijl activiteiten dan bij andere activiteiten. De resultaten spreken dit tegen. De ouders die geïnterviewd zijn, geven aan dat het voor hen geen verschil maakt of ze participeren bij leefstijl activiteiten of andere activiteiten. Een ouder geeft zelfs aan eerder te participeren bij leefstijl activiteiten, omdat ze dat leuker vindt. Ook de docenten geven aan geen verschil te merken in hoeveel ouders er participeren bij leefstijl activiteiten of andere activiteiten. Een opvallende constatering is dat de scholen waarvan de ouders en docenten geïnterviewd zijn hoofdzakelijk ouders betrekken bij activiteiten waarvoor zij hulp nodig hebben. Dit is een andere motivatie voor ouderparticipatie dan bij een interventie als IK Lekker fit!? (Over IK Lekker fit?!, n.d.). Daarbij is het belangrijk dat de ouders bewust worden van het belang van een gezonde leefstijl. Dit belang wordt ook aangetoond in onderzoek van Bautista-Castan et al. (2004) en Golan et al. (1998). Het gaat dus niet alleen om voldoende hulp van ouders, maar het is ook belangrijk dat alle ouders betrokken worden bij school voor de kinderen en ouders zelf. Dan kan het zo zijn dat school altijd voldoende participatie heeft in hun ogen, maar dat er een bepaalde groep ouders is die nooit participeert, terwijl het beter zou zijn voor de kinderen en ouders als alle ouders zouden participeren. Een aandachtspunt is dan dat scholen ouders ook voor een deel als doelgroep zouden moeten zien en hun best zouden moeten doen om alle ouders te betrekken bij leefstijl activiteiten.

Ten aanzien van de tweede doelstelling werd verwacht dat ouders meer zullen participeren als ze het onderwerp leefstijl belangrijk vinden (Birch & Hallock, 1999; Mendez, Carpenter, Laforret & Cohen, 2009). De ondervraagde ouders waren allemaal actief op school en gaven ook allemaal aan voeding en beweging een belangrijk onderwerp te vinden dat op school behandeld moet worden. Een verwachting was dat de mate waarin docenten het belangrijk vinden om op school aandacht te besteden aan voeding en beweging, effect heeft op hoe ze de ouders benaderen en hoe ze de activiteiten opzetten. In de interviews geven de docenten allemaal aan dat ze het thema leefstijl heel belangrijk vinden. In de honderd punten vraag is gekeken naar de verhouding met andere thema's. Hieruit komt naar voren dat ze andere thema's belangrijker vinden om aandacht aan te besteden op school. Het gaat hierbij om de thema's natuur, expressie, maatschappelijke verhoudingen en de computer. Dit geeft aan dat het thema voeding en beweging weinig prioriteit heeft voor de docenten om aandacht aan te besteden op school. Dit heeft wellicht effect op hoe de docenten met het thema voeding en beweging omgaan. Uit het onderzoek van Mater (2007) blijkt dat docenten het een taak

van zowel de ouders als de school vindt om aandacht te besteden aan gezondheidsbevordering. Gezondheidsbevordering is weliswaar breder dan het gebruikte leefstijl in dit onderzoek, maar voeding en beweging maakt hier wel een belangrijk deel van uit. De resultaten sluiten aan bij deze bevinding. Zowel ouders als docenten geven aan dat het een taak van beide is om aandacht te besteden aan voeding en beweging op school. Opvallend hierbij is dat zowel ouders als docenten duidelijk aangeven dat de ze het belangrijk vinden dat ze het samen doen, dat beide partijen samen aandacht besteden aan leefstijl.

Ten aanzien van de derde doelstelling was op basis van de expertmeeting de verwachting dat ouders wellicht gestimuleerd worden om te participeren doordat er ook andere ouders participeren. Uit de resultaten blijkt dat dit soms het geval is. Docenten geven aan dat dit het geval kan zijn, maar ouders onderkennen niet dat dit een reden is om te participeren. Het tegenovergestelde blijkt soms ook het geval. Ouders geven aan dat als ze weten dat er ook andere ouders participeren, ze soms vinden dat ze wel een keer kunnen overslaan. Het feit dat ouders weten dat andere ouders ook participeren bij een bepaalde activiteiten kan dus zowel belemmerend als bevorderend werken. Het is moeilijk om van deze determinant gebruik te maken om participatie te bevorderen, omdat het twee kanten op werkt. Vervolgonderzoek zou nuttig zijn om te onderzoeken op welke manier sociale invloed het sterkst werkt. Als dat duidelijk wordt, kan er eventueel gebruik gemaakt worden van deze determinant om participatie te bevorderen. Op dit moment blijft het te onduidelijk en kan er dus geen gebruik van worden gemaakt.

Ten aanzien van de vierde doelstelling werd er verwacht dat ouders wellicht niet zullen participeren vanwege voldoende kennis van leefstijl. Dit komt deels met de resultaten overeen. Het grootste deel van de ouders geeft aan dat dit geen belemmering vormt om te participeren, maar een deel van de ouders zegt dat ze inderdaad niet snel zullen participeren bij activiteiten die informatie over voeding en beweging zullen verschaffen, omdat zij hier al voldoende over weten. Het is in dit onderzoek niet duidelijk of ze die kennis daadwerkelijk ook hebben, dit zou uit een vervolgonderzoek moeten blijken. Uit onderzoek is gebleken dat het participatie belemmert als ouders niet voldoende kennis denken te hebben van gezondheid (Winnail et al., 2000). Dit zou een vraag voor vervolgonderzoek kunnen zijn.

Ten aanzien van de vijfde doelstelling werd er verwacht dat werk en tijdstip de grootste belemmeringen zouden zijn voor ouders om te participeren (Garcia-Dominic et al., 2010; Winnail et al., 2000). Dit wordt duidelijk bevestigd door de resultaten. Veel ouders werken en kunnen daarom niet participeren. Ook de geïnterviewde ouders, die wel participeren, geven aan dat werk een belemmering is om te participeren. Er wordt ook een aantal keer opgemerkt dat er tegenwoordig ook veel tweeverdieners zijn, waardoor de participatie nog lastiger wordt. Maar participatie hoeft niet te lijden onder werkende ouders als de activiteiten op gunstige tijden zouden zijn. Opmerkelijk is dat er weinig activiteiten buiten schooltijd om worden georganiseerd. Hier is nog winst te behalen, dit wordt ook bevestigd in de literatuur (Garcia-Dominic et al., 2010; Winnail et al., 2000). Op basis van de

literatuur was de verwachting dat een andere belangrijke belemmerende factor het moeten inhuren van een oppas is (Garcia-Dominic et al., 2010). Uit de resultaten blijkt dat dit voornamelijk geldt voor ouders die nog een jong kind hebben dat nog niet naar school gaat. Voor deze ouders blijkt dat wel een belemmering te zijn. De oplossing hiervoor, het kind mee naar school nemen, wordt door de ouders prettig gevonden. Ook als er activiteiten zijn die buiten schooltijd plaatsvinden, vinden de ouders het prettig dat ze de kinderen mee naar school kunnen nemen. Ze geven aan dat als dit niet mogelijk zou zijn, dit de participatie belemmert. Alle belemmerende factoren die de docenten en ouders aangaven in de interviews in het ANGELO raamwerk passen in de categorie fysiek (Swinburn et al., 1999). Werk, het tijdstip van de activiteit en het moeten regelen van een oppas zijn alle drie factoren die binnen deze categorie passen op microniveau. School kan op twee van deze factoren invloed uitoefenen, namelijk het aanbieden van activiteiten op tijden dat veel ouders kunnen en het aanbieden van een oplossing voor de opvang van de kinderen. In de expertmeeting zijn er een aantal verwachtingen geformuleerd van omgevingsfactoren die ouderparticipatie bevorderen. Een verwachting die zij uitspraken was dat als de school een positieve boodschap naar de ouders geeft, dit participatie bevordert. De resultaten sluiten bij deze verwachting aan. Ouders blijken dit een belangrijke factor te vinden bij hun besluit om te participeren. Een andere verwachting die vanuit de expertmeeting naar voren is gekomen is dat als ouders een product of activiteit van hun kind kunnen zien, dat dit de participatie bevordert. De resultaten sluiten niet geheel bij deze verwachting aan. Een deel van de ouders onderschrijft dit resultaat en geeft aan dat dit inderdaad een belangrijk aspect is om naar school voor te komen. Een ander deel van de ouders geeft aan dit minder belangrijk te vinden en stelt dat dit niet meeweegt in het besluit om te participeren. Ook werkt het bevorderend als de school leuke, stimulerende activiteiten aanbiedt. Als ouders de activiteit niet interessant vinden, participeren ze minder snel. Zo werkt het bijvoorbeeld stimulerend als er een interessante spreker of een leuk ander thema ook aan bod komt. Dit komt overeen met de literatuur (Kuipers, 2011). Uit de inventarisatie ouderparticipatie van de Hartstichting (Kuipers, 2011) blijkt dat als de docenten een goede, open en positieve sfeer creëren op school, ouders eerder geneigd zijn om te participeren. De resultaten sluiten hierbij aan. Ouders geven aan dat ze het prettig vinden dat de sfeer op school goed en open is en dat dit een reden is om te participeren. Uit de resultaten is gebleken dat de directeur bepalend is voor de sfeer op school en hoe open de ouders de school ervaren. De directeur kan een belangrijke rol kan vervullen in het stimuleren van ouderparticipatie. Verder komt uit de resultaten naar voren dat de school luistert naar de ouders en dat ze hun dankbaarheid voor het participeren uiten naar de ouders. Deze factoren komen niet voor in de literatuur en zijn ook niet ter sprake gekomen in de expertmeeting. De meeste en meest relevante bevorderende factoren die genoemd zijn in de interviews vallen binnen de categorie sociaal cultureel van het ANGELO raamwerk. Het speelt zich allemaal af op microniveau. Er worden geen factoren op macro niveau genoemd door de ouders of docenten. Dit betekent dus dat de school zelf op deze vlakken veranderingen kan aanbrengen die ouderparticipatie bevorderen. Om de participatie te bevorderen kan de school zorgen voor een positieve boodschap naar

de ouders toe, stimulerende activiteiten, een goede en open sfeer op school, luisteren naar wat de ouders te zeggen hebben op het gebied van de participatie en hun dankbaarheid tonen aan de ouders.

Er is inzicht verkregen in de intentie en de belemmerende en bevorderende factoren van ouderparticipatie bij gezonde leefstijl activiteiten in het basisonderwijs. Gebleken is dat de intentie van ouders goed is. De intentie van docenten is ook goed, maar zij geven geen prioriteit aan aandacht aan voeding en beweging op school. Werk en tijdstip van de activiteit blijkt de grootste belemmering voor ouders te vormen. Er zijn vele bevorderende factoren gevonden in het onderzoek, drie belangrijke bevorderende factoren zijn een open sfeer op school, een positieve boodschap overbrengen en leuke, stimulerende activiteiten organiseren. Naar aanleiding van de resultaten, discussie en conclusie zijn er een aantal aandachtspunten geformuleerd.

Aandachtspunten

De school zou weloverwogen moeten beslissen hoe ze de ouders vragen om te participeren. De scholen plaatsen nu vaak een oproep in de nieuwsbrief met de vraag aan ouders om te participeren. Zowel uit de resultaten als uit de literatuur is gebleken dat persoonlijke communicatie vaak beter werkt (Van der Schaaf & Van den Berg, 2009). Aan beide manieren van vragen zitten andere voor- en nadelen. Persoonlijk vragen werkt dus beter voor de ouders, maar kost meer tijd dan een oproep in de nieuwsbrief plaatsen. Ook zou de school een bepaalde groep ouders kunnen missen als ze persoonlijk gaan vragen.

De grootste belemmerende factoren blijken werk en tijdstip waarop de activiteit plaatsvindt te zijn. Het tijdstip waarop de activiteit is, is iets waar de school rekening mee moet houden als ze meer ouderparticipatie willen bereiken. Tijden na schooltijd zijn voor ouders makkelijker dan tijden onder schooltijd. Maar het blijkt ook dat veel ouders op bepaalde dagen niet werken, deze dagen is werk geen belemmering voor participatie. Het kan dus van belang zijn om aan het begin van het schooljaar te inventariseren op welke dagen ouders werken, zodat hier rekening mee gehouden kan worden als er activiteiten worden georganiseerd waarbij ouderparticipatie gewenst is. Voor ouders die nog kleine kinderen thuis hebben of als er activiteiten zijn buiten schooltijd om is het belangrijk dat er voor opvang voor de kinderen wordt gezorgd door school. Dit is ook een punt waar leefstijlinterventies zoals IK Lekker fit!? rekening mee kunnen houden.

Er zijn een aantal bevorderende factoren uit het onderzoek naar voren gekomen. Deze factoren spelen een rol bij het besluit van ouders om te participeren. De belangrijkste bevorderende factoren voor ouderparticipatie zijn betrokken worden bij school, een goede en open sfeer op school, het uitdragen van een positieve boodschap van school naar de ouders, het tonen van dankbaarheid en leuke, stimulerende activiteiten organiseren. Dit zijn stuk voor stuk middelen die de school kan creëren en kan inzetten om de ouderparticipatie te vergroten.

Methodische kanttekeningen

In het onderzoek is geprobeerd om zowel ouders te spreken die niet participeren, als ouders die wel participeren. Doordat er geen reacties op een oproep in de nieuwsbrief zijn gekomen en de docenten zelf ouders hebben moeten vragen om mee te werken aan het onderzoek, zijn alle respondenten, ouders die actief participeren. De groep niet-participerende ouders is voor het onderzoek niet ondervraagd. Dit heeft tot gevolg dat de uitkomsten van dit onderzoek gebaseerd zijn op de ervaringen van docenten en ouders die wel participeren. Vervolgonderzoek is aan te raden om ook inzicht te krijgen van de groep ouders die niet participeren. Om de intentie van deze ouders te achterhalen en inzicht te krijgen in de belemmerende en bevorderende factoren voor ouderparticipatie zou het nuttig zijn als er een kwalitatief onderzoek naar deze groep zou worden gedaan.

Omdat de interviews kort na elkaar hebben plaatsgevonden, is het niet mogelijk geweest om cyclisch te werken. Hier wordt het tussentijds veranderen van de topics op basis van de verzamelde data onder verstaan (Baarda et al., 2005). Het is dus niet mogelijk geweest om tussentijds aanpassingen te maken aan de topiclijst. Hierdoor is het pas tijdens de analyse duidelijk geworden dat de determinanten sociale invloed en eigen effectiviteit weinig aan bod zijn gekomen. Achteraf is gebleken dat hier weinig op is doorgevraagd. In een vervolgonderzoek zou hier aandacht aan besteed kunnen worden. Centraal zou hierbij moeten staan op welke manier sociale invloed en eigen effectiviteit effect hebben op ouders bij het besluit om te participeren.

Kennis en vaardigheden zijn niet getoetst in dit onderzoek.. Er is aan de groep ouders gevraagd naar hun eigen kennis en vaardigheden, de antwoorden hierop zeggen wat over eigen effectiviteit, maar niet over hun ware kennis en vaardigheden. Dit is moeilijk te toetsen in een kwalitatief onderzoek. In vervolgonderzoek zou het zinvol zijn om hier aandacht aan te besteden. Op deze manier kan het dan duidelijk worden of ouders voldoende kennis en vaardigheden hebben. Dan zou er namelijk geconcludeerd kunnen worden of het wel van belang is om in interventies hier aandacht aan te besteden.

Dit kwalitatief onderzoek kan ook een goed uitgangspunt zijn voor een grootschalig kwantitatief onderzoek, waarmee er onderzoek kan worden gedaan naar een groep die representatief is voor alle ouders van basisschoolleerlingen in Nederland. Dan zouden de resultaten uit dit onderzoek bij een representatieve groep getoetst kunnen worden. Hiernaast zou er onderzocht kunnen worden welke determinant de meeste invloed heeft op ouderparticipatie.

Literatuur

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179 – 211.
- Baar, P. (2002). *Cursushandleiding kwalitatief analyseren voor pedagogen*. Utrecht: Universiteit Utrecht opleiding pedagogiek.
- Baarda, D.B., Goede, de, M.P.M. & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Bautista-Castan, I., Doreste J., & Serra-Majem, L. (2004). Effectiveness of interventions in the prevention of childhood obesity. *European Journal of Epidemiology*, 19, 617-622.
- Berg, van den, S.W., Scholtens, S., Wijga, A.H., Verschuren, W.M.M. & Boer, J.M.A. (2006). *Overgewicht bij jonge kinderen en volwassenen: kwantificeren van de kloof tussen energie-innemering en energieverbruik*. Bilthoven: Rapport RIVM
- Birch, D.A. & Hallock, D.A. (1999). Parent involvement in selected components of the coordinated school health program. *American Journal of Health Studies*, 15, 189-198.
- Birch, L.L., & Krahnstoever Davison, K. (2001). Family environmental factors influencing the developing behavioral controls of food intake and childhood overweight. *Pediatric Clinics of North America*, 48, 893-907.
- Brug, J., Schaalma, H., Kok, G., Meertens, R.M., & Molen, van der, H.T. (2000) *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering: een planmatige aanpak*. Assen: Van Gorcum.
- Branca, F., Nikogosian, H. & Lobstein, T. (Eds.). (2006). The challenge of obesity in the WHO European Region and the strategies for response summary.
- Daniels, S.R., Arnett, D.K., Eckel, R.H., Gidding, S.S., Hayman, L.L., Kumanyika, S., et al., (2005). Overweight in children and adolescents: pathophysiology, consequences, prevention, and treatment. *Circulation*, 111, 1999-2012.
- Davison, K.K. & Birch, L.L. (2001). Childhood overweight: a contextual model and recommendations for future research. *Obesity review*, 2, 159-171.
- Dehghan, M., Akhtar- Danesh, N., & Merchant, A. T. (2005). Childhood obesity, prevalence and prevention. *Nutrition Journal*, 4, 1-8.
- Fan, X. & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A Metaanalysis. *Educational Psychology Review*, 13, 1-22.
- Feuerstein, A. (2000). School characteristics and parent involvement: influences on participation in children's schools. *Journal of Educational Research*, 94, 29-39.

- Fisher, J.O., Mitchell, D.C., Smiciklas-Wright, H., & Birch, L.L. (2002). Parental influences on young girls' fruit and vegetable, micronutrient, and fat intakes. *Journal of the American Dietetic Association*, 102, 58-64.
- Garcia-Dominic, O., Wray, L.A., Treviño, R.P., Hernandez, A.E., Yin, Z. & Ulbrecht, J.S. (2010). Barriers that hinder onsite parental involvement in a school-based health promotion program. *Health promotion practice*, 11, 703-713.
- Gezonde HAP&STAP Vierdaagse (n.d.). Gevonden op 15 april 2011, op <http://www.ggdijsselland.nl/Projecten/Projecten-GGD/Gezonde-HAPSTAP-vierdaagse>
- GGD IJsselland (2010) Gevonden op 16 juni 2011, op <http://www.ggdijsselland.nl/GetDocument.ashx?DocumentID=10253&name=Factsheet-Kindermonitor---Achtergrond&rnd=634438387473845628>
- Golan, M. (2006). Parents as agents of change in childhood obesity from research to practice. *International Journal of Pediatric Obesity*, 1, 66-76.
- Golan, M., Weizman, A., Apter, A., & Fainaru, M. (1998). Parents as the exclusive agents of change in the treatment of childhood obesity. *American Journal of Clinical Nutrition*, 67, 1130-1138.
- Golley, R.K., Hendrie, G.A., Slater, A., & Corsini, N. (2011). Interventions that involve parents to improve children's weight-related nutrition intake and activity patterns – what nutrition and activity targets and behaviour change techniques are associated with intervention effectiveness? *Obesity reviews*, 12, 114-130.
- Harper, L.V., & Sanders, K.M. (1975). The effect of adults' eating on young children's acceptance of unfamiliar foods. *Journal of Experimental Child Psychology*, 20, 206-214.
- Hart, 't, H., Boeije, H., & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom.
- Hill, J. O., Wyatt, H. R., Reed, G. W. & Peters, J. C. (2003). Obesity and the environment: Where do we go from here? *Science*, 299, 853-855.
- Ichihara, S. & Yamada, Y. (2008). Genetic factors for human obesity. *Cellular and Molecular Life Sciences*, 65, 1086-1098
- Koplan, J. P., Liverman, C. T., & Kraak, V. A., (Eds.) (2005). *Preventing childhood obesity: Health in the balance*. Washington, DC: Committee on Prevention of Obesity in Children and Youth, Food and Nutrition Board, Institute of Medicine of the National Academies. Gevonden op 11 november 2010, op http://www.nap.edu/catalog.php?record_id=11015.
- Kok, G., & Damoiseaux, V. (1991). Beïnvloeding van attitudes en gedrag. In B. Klandermans & E. Seydel (Eds.), *Overtuigen en activeren. Publieksbeïnvloeding in theorie en praktijk*. Assen/Maastricht: van Gorcum.
- Kuipers, E. (2010) *Rapportage inventarisatie ouderbetrokkenheid*. Den Haag: Nederlandse Hartstichting.

- Lechner, L., Kremers, S., Meertens, R. & Vries, H. de (2008). Hoofdstuk 4: Determinanten van gedrag. In J. Brug, P. van Assema & L. Lechner (Eds.). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering* (p. 75-105). Assen: Van Gorcum.
- Mater, J. (2009). *Gezondheidsbevordering in het basisonderwijs. Onderzoek naar de betrokkenheid en behoeften van leerkrachten*. Unpublished Mastherthesis. Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, Universiteit Utrecht.
- Mendez, J.L., Carpenter, J.L., LaForret, D.R., & Cohen, J.S. (2009). Parental engagement and barriers to participation in a community-based preventive intervention. *American Journal of Community Psychology*, 44, 1-14.
- Moore, L.L., Lombardi, D.A., White, M.J., Campbell, J.L., Oliveria, S.A., & Ellison, R.C. (1991). Influence of parents' physical activity levels on activity levels of young children. *Journal of Pediatrics*, 118, 215-219.
- Onis, de, M., Blössner, M. & Borghi, E. (2010). Global prevalence and trends of overweight and obesity among preschool children. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 92, 1257-1264.
- Over IK Lekker fit!? (n.d.). Gevonden op 17 januari 2010, op <http://www.zilverenkruis.nl/iklekkerfit/Fit/Pages/Over-IK-Lekker-fit!.aspx>
- Rehorst, A. (2010). *Voeding en opvoeding. Explorerend onderzoek naar de mogelijkheden tot opvoedingsondersteuning in de Zwolse wijken Diezerpoort en Holtenbroek*. Unpublished Mastherthesis. Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, Universiteit Utrecht.
- Ritchie, L.D., Ivey, L.I., Woodward-Lopez, G., & Crawford, P.B. (2003). Alarming trends in pediatric overweight in the United States. *Sozial- und Präventivmedizin*, 48, 168-177.
- RIVM. (2010). *Gezondheid en determinanten. Deelrapport van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2010 Van gezond naar beter*. Bohn Stafleu Van Loghum, Houten.
- Rossum, J.H.A. van, (2004). Perceptions of determining factors in athletic achievement: an addendum to Hyllegard, et al. (2003). *Perceptual and Motor Skills*, 98, 81-85.
- Rütten, J. (2009). Overgewicht en obesitas bij kinderen: werken we met de ouder, met het kind of met ouder én kind? *Kind en Adolescent Praktijk*, 8, 160-168.
- Smit, F., & Driessen, G. (2002). *Allochtone ouders en de pedagogische functie van de basisschool*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007). Ouders, scholen en diversiteit, ouderbetrokkenheid en – participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen. Nijmegen: ITS – Radboud Universiteit.
- Snethen, J.A., Broome, M.E., & Cashin, S.E. (2006). Effective Weight Loss for Overweight Children: A Meta-Analysis of Intervention Studies. *Journal of Pediatric Nursing*, 21, 45-55.

- Swinburn, B., Egger, G., & Raza, F. (1999). Dissecting obesogenic environments: the development and application of a framework for identifying and prioritizing environmental interventions for obesity. *Preventive medicine*, 29, 563-570.
- Tiemeijer, W.L. (2011). *Hoe mensen keuzes maken*. Amsterdam University press.
- TNO. (2010). Resultaten Vijfde Landelijke Groeistudie. Gevonden op 9 november 2010, op <http://www.tno.nl/downloads/20100608%20Factsheet%20Resultaten%20Vijfde%20Landelijke%20Groeistudie.pdf>
- Van der Schaaf, N., Van den Berg, T. (2009). Ouderbetrokkenheid in de brede school. Gevonden op 9 juni 2011, op: http://www.bredeschool.nl/fileadmin/PDF/2009-02-17_Hanzehogeschool_-_Ouderbetrokkenheidindebredeschool.pdf
- Winnail, S.D., Geiger, B.F., Macrina, D.M., Snyder, S., Petri, C.J. & Nagy, S. (2000). Barriers to parent involvement in middle school health education. *American Journal of Health Studies*, 16, 193-198.
- World Health Organization (2006). Obesity and overweight. Gevonden op 2 december 2010, op <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/index.html>